

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНИН ПЛЕНУМУ

(Төмүзү. Эгези бирги арманда.)

Азербайжандин партия организациасы, Азербайжандин бугу ажылчы чоннары эш Н. С. Хрушевтуң илеткелинде салдырган сорулгалары амдыралга боттандырылган күштерин харамнамас дээрин эш Ахундов Пленумга буюрду.

Колхоз-совхоз буюрдузегинге химиянын продуктуларын канчаар шын болгаш чеп ажылаары? Моон-биле холбаштыр кедэе ажыл-агый органдарынын болгаш кезонин ажыл-агый органдарынын мурнука калдыг сорулгалар туруп турары? ССРЗ-нин кедэе ажыл-агый министри И. П. Воловичев буюнуң савалыга бо айтыргалары тайыдыраан. Бистин чуртувуста төптүчтен агрономия албанын тургузары бирги черегиниң чугула херээ болур деп, оратор чуталаан. Химиктиң анализириниң чорудуу, хөрүн карталарын болгаш картограммаларны чогадыры-биле кады агрономия албаны кедэе ажыл-агыйга бугу химиктиң буюмдери эң азынчы ажылаар талазы-биле эртеме үндөлдөткенин сүмелери амыдал кылар ужурут. ССРЗ-нин Кедэе ажыл-агый министривуо чуртка мыдыг албанын организациаларын төлөвилеге амыдал кылган. Республиканың болгаш областтарга 204 агрономия лабораторияларын тургузарын көрүп турар, буюрдуга оргоделеринге лабораторияларын тургузарын база айтып турар.

Кедэе ажыл-агый химияждар талазы-биле айтыккан хемчеглерин эки белеткеди калдыр болгаш тускай эртеминглер чокка чедикширни боттандырып буюмдас дээрин И. П. Воловичев дөмдөгөн. Ам бо үезде болгаш ортумак өөрдөнге черлерин өөрдүн үндүрүп турар агрономия болгаш үнүштер камталар талазы-биле тускай эртеминглер ыракта-ла чедикпейн турар.

Бо тускай эртеминглерин белеткеди калдырып аман айтыккан. 1965 чылда дөң өөрдөнге черлеринге агрономия хулаа алышкын ийи катап көвүдэр, а үнүштер камталар талазы-биле—бүдүн чуртук катап хей болур. Чеди чылдар дургузунда кедэе ажыл-агый барык 19 муң агрономия болгаш үнүштер камталар талазы-биле 20 муң агрономия амыр. Ол дугайында кедэе ажыл-агыйны дөң өөрдөнге черлеринге беш чак агрономия факультеттерин кедэе ажыл-агый техникумдарына агрономия талазы-биле 40 сабырларын болгаш үнүштер камталар талазы-биле 70 сабырларын ажыдар бодан турар.

Моон-биле чергелештир кедэе ажыл-агыйны агрономия талазы-биле тускай эртеминглерин мергежили берди ужурут. Бо болза чүе муң агрономияга болгаш тускай эртеминглерге хамарлар. Чедикширлерин чеп ажылаарына аажок улут ужу-дуз кедэе бугу-иниңиниң агрономия өөрдөнгө биле хамарлар турар. Колхозчулар болгаш совхозтар ажылчылары агрономия үндөинериниң билгери шингээлин алган турар ужурут.

Колхоз-совхоз буюрдузегин химияждары-биле холбашкы айтырлары болгаш сүмелери амыдал кылгырына кедэе ажыл-агый эртеминин чугула ролон демдөгөшпаша, И. П. Воловичевтуң чуталаан бола, эрте-шинчелде инстуттары, дуржула станциялары болгаш дөң өөрдөнге черлерин кедэе ажыл-агыйны химияждарын чорударын буюрду төптөр болган турар ужурут. Эртемингер бо амыдал боттарынын шунд хулааге-й, уаустун мурнука боттарынын хулаагезин кылдыр көргөн турар ужурут.

Минералдык чедикширлерин ажылаарынын амыкты болуу дамыктын мурнука кедэе ажыл-агыйны чорударынын нити култураларындан хамарлар дээрин оратор үргүндүчүл чуталаан. Оң ужурунда химияждарынын денелени бедилери үрени ажылы, металлизацияны узу-биле амыкты, колхозчуларын болгаш совхозтар ажылчыларынын материалдык сорулгаларын шунд негеп турар. Минералдык чедикширлерин ажылаары көвүдериңиң органиктик чедикширлерин ажылаары-биле дүштүр чорудар ужурут деп чүвени база утуп болбас. Чогум-на харыш чак миңвар дүштүр чорудар чорук дүштүрүң өң хей немелдерин кезеде берип турар.

Химия улетшүрүң заттыштырган минералдык чедикширлерин бугурутуп үндүрениң дүргөн шилчир болгаш ол чедикширлерин, мааңгы азынчыл фосфор чедикширлерин үрүмкөөр, калы болгаш азот чедикширлерин эсти бедилер чаладыр ужурут дээрин оратор демдөгөн. Химия улетшүрүң тускай эртеминглерин кедэе ажыл-агыйның агрономия-биле кедэе ажылап тургаш, азы-буру кедэе ажыл-агый култураларынын болгаш зоналарын хергелештерин дүштүр турар катыштырган чедикширлерде ололуту буюмдери эң азынчы кылдыр дүштүрени шинчилеп көөр ужурут. Микроэлементтерин, өзүм буюмдери, бок үнүштерден, хоралакчылардан, азырлардан үнүштерин камталар буюмдери кирген нарын чедикширлерин тургузары көңүч чугула.

Бистин чуртувуста кедэе ажыл-агый аажок улут аргалары болуп турарын И. П. Воловичев айтыкан. Эске-даа хемчегер-биле дүштүр химиянын продуктуларын ажылаар чорук бистин чуртувуста кедэе ажыл-агый продуктуларынын эбеш-шлын тургузар арман боор.

чыл планилан ажыр 42 муң тонна минералдык чедикширлерин бугурутуп үндүргөн, 70 муң тонна аммиак сугу болгаш он-он муң тонна немей тургускан. Туудузуларын болгаш монтажчыларын коллективтери боттарынын хулаагезин күөсөдир — химия улетшүрүң чаа күчүр чүренин хууса бетинде ажылап киирер, күш-ажылдын бугурутчу-дүрү эртен чылды-биле денээр 16 хуу бедилер дөң бугу хемчеглерин ап турар.

Оон-даа хей чүдүдери кымыл, дээр түндөлдери чедип ал болуп турган ийик деп санап турар бис, кулавларлар ам-даа бүрүң-биле амыдал кииртингиз. Партианың Төп Комитеди Лутанскиниң партия организациасына кайи хире харыс салганы даасканын коммунистер билип турар, мынчанга салдыган сорулгаларын күөсөдир дөң бодунар-ла чүдүдери кымылар.

Лутанск областын химия улетшүрүң хөгжүдери чамдык айтырлары чедикширнин шитпирлерин олардан хамарларын турар организациаларын адренинге шүтүмчүлөди оратор кылган.

Ставрополь-Москва шүтүмдэн Лисичанскиниң химия комбинатында чедир чак дамчыдыгынын ийги орунук тулууну дугайында айтырчыны көөр деп санады ол база киирер.

Савалын түндөлдө эш Шевченко химияны туудузуларын күш-ажылы рапорту химиктерин, туудузуларын, монтажчыларын, Лутанск областын партия организациаларын мурнудан СЭКП Төп Комитединиң Президиумга дамчыды берген.

СЭКП-нин Пермь буюрдузе обкомунун бирги секретари И. И. Галанский санал берген. Чылда бир миллион тонна чедикширлерин күчүрү берениковскиниң калы комбинатынын ийги өлөңүн хуусаазындан эрте бир ай бүрүңгар ажылап киирер күш-ажылы улут илетке-биле бистин туудузулары-мыска, монтажчыларымыска болгаш химиктеривис СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЗ-нин Министрлер Чөвүдөй чөөкча чаа изиг байыр чедире. Ол байыр чедириникин Березниковскиниң амыктылары улам-ла сорук киирер. Олар минералдык чедикширлерин бугурутуп көвүдериңиң талазы-биле боттарынын күженишириниң өстүрер, чаа калы комбинатынын туудуш-куну калык фронт-биле калдыртыр, а бо чылдын төптүчүдө чедир азоттуг чедикширлерин бугурутуп талазы-биле немеле күчүрерин ажылап киирер деп партия Төп Комитединге болгаш чазакка буюрдузектер.

Социализм индустрияны бастонуварынын бирөөн амыр Урал деп Никита Сергеевич Хрушев алдан деп оратор уламчылаан. Партианың күөсө-соруун дугулар Урал болза химиянын улут төвү болгаш оң чугула адыры—минералдык чедикширлерин бугурутуп кылдыр хуузу турарынын херчелери болуп турар бис. Амыр үеде область химиктиң продуктуларын 500 хуу хевирлерин, оң иштинде калыптың, азоттуг болгаш фосфат чедикширлерин бугурутуп үндүрүп турар, оларын бугурутуп республика бугурутуп кылдыр дөң өөрдөнгө биле улут. Ол мышкан калыптың соданы, азы-буру кислоталарын, буюрталарын, целлюлозаны, хей санын сазынын база бугурутуп турар.

Химия буюрдузегинде он-он муң ажылчылар коммунистер күш-ажыл дөң шимчешкинде кииржи турар деп эш Галанский чуталаан. Минералдык чедикширлерин бугурутуп дээрин болза ам областын партия организациаларынын кол санын салышкын болуп турар, 1970 чылга чедир чуртка 15,5 миллион тонна калыптың чедикширлерин бугурутуп эргежок чугула деп эш Н. С. Хрушевтуң илеткелинде чуталаан турар. Ол савалга киирштир элөөн кезекте Пермь область берип шыаар деп санап турар бис. Биске элөөн хей чак калы комбинатыны туутуунга база ам турар турар Социализм комбинаттын күчүрү улгалтырган турар болур. 1970 чылга чедир калыптың чедикширлер бугурутуп ийги денелди 4 катап өөр.

Областың партия организациасы, Барын Уралдын бугу ажылчы чоннары бо Пленумун шитпирлерин амыдалга четинкиниң боттандырылган, коммунистин материалдык баазанын тургузар талазы-биле партиянын төлөвилон программанын күөсөдиринге бугу чүдүдери кымыл деп эш Галанский чуталаан савалын түндөлдө чуталаан.

Херсон областын Скадовск буюрдузе өргөлдөниң начальниги И. А. Куркури буюнуң савалына Тавричевск хөвүнүң байдалына минералдык чедикширлерин калба-биле ажылаары сугаттыг черлерин калдырты-биле аажок чок дүштүрү турар деп чуталаан. Эргеледик колхозтарында болгаш совхозтарында ам 16 муң гектар хөвүдэр сугаттыгы турар. Днеприн мында чедип келген суу ол шөлдү чөккү ийи-үш чылдарда ийи катап улгалтырар арман боор.

Мыдык болза-даа бир гектар сугаттыг черге минералдык чедикширлер төгери 8—10 центнер-на тараа көвүдериңиң бир гектардан-на тараа култураларын 45—50 центнерден эвеш эвеш дүштүр амыр арман боор деп санап турар бис дээрин оратор чуталаан. Бо чылдын бистин ажыл-агыйларымыска чорудар эш Н. С. Хрушевтуң сүмелин бугурутуп турар кымыл-тастың

ажыл-агый продукциямы алдынар.

Эш Бодюл оон ийи үнүштерин хоралакчылар болгаш азырлары-биле үр-түндөлдө демиселди органициаларын эргежок чугулазын дугайын чуталаан. Бир эвеш үнүштер камталарынын хергелештер-биле республиканын кедэе ажыл-агыйның четге хандыр болгаш оларын бидилдиң ажылаар болза чугула оң күөсөдир-биле 1965 чылда 130 миллиондан эвеш эвеш рубльдин немеле кедэе ажыл-агый продукциямын ап болур. Хоран-химикталарын болгаш аппараттарын савал алырынга, а ол мышкан оларын ажылаарына чарыгдалар чугула 27 миллион рубль болуп турар.

Арга-ыш, целлюлоза-сазын, мыш болбазырадыр улетшүр болгаш мыш ажыл-агыйның талазы-биле Куркури Комитединиң даргазы Г. М. Орлов буюнуң чуталаан химиктиң хергелештер-биле амыдал кымырынын арман-биле мыш чин-адин рационалдык ажылаарынын сорулгаларын холбаштырган. Ийи улетшүрүң химияждары, ийишты улут масштабтарга комплексинг амыдал кымыры бистин чуртка калбарың турар деп оратор демдөгөн. Оон-биле холбаштыр чамдык улут бугурутуп болгаш дыка хей хетер туудушкуну чорутууга турар. Оларын чамдык улетшүр ажылаарында кирген. Ол болза 1964—65 чылдарда-ла целлюлоза бугурутуп үндүрүңиң 34 хуу, сазынын—21 хуу болгаш картонууну—55 хуу көвүдериңиң арман берип турар.

Целлюлоза-сазын улетшүрүң бугурутуп хемчөөлөң аажок бедик өөрдөңгө чөккү чылдарга төлөвилон турар. Оң түндөлдө мыш болгаш мыш болбазырадыр улетшүрүң амыкты чорук дыка бедилер. Мыш харажтарынын картон харажы-биле соолуру улут амыкты боор. Амыр үеде амыдал кымыр кымыр 120 муң тонна картон сава бугуруриңиң 1970 чылда 3 миллион тонна чедир көвүдериңиң нитиел бугурутуп амыкты артык чарыгдаларын кымырынга чылда 1 миллиард 100 миллион амыр рубльдин каман амыр бис.

Кулаууну химиктиң арга-биле амыдал кымыры узе ажыл-агый талазы-биле улут ужу-дузалыг, Кулаууну картон сава кылдыр амыдал кымырына Астрахан болгаш Кызыл-Орда комбинаттарын тууду турар.

Кымыл волокнога болгаш кордларга целлюлоза бугурутуп талазы-биле улут күчүрени бистин чуртка тургузуп турарын эш Орлов дыначар. Ол болза улетшүрүң аажок амыкты алдыр болур.

Шуугайлары, а ол мышкан мыш чонугу—палиткаларын узе ажыл-агыйның амыкты чорук эки үр-түндөлдө. Ол палиткаларын бугурутуп ийи дилдер черлерин артыкчылар чин-эти ажылаарына үндөлдөткөн. Шуугайлар болгаш мыш палиткалар бугуруриңиң 1970 чылга төлөвилон немеле өөрдөңгө болза чуртка 23 миллион амыр кубометр тууду мышкан соолур болгаш чыл бүрдө мыш кезерин 31 миллион кубометрге кымыр арман берип турар.

Картон саваларын, мыш палиткаларын, шуугайларын, целлюлозаны узе ажыл-агыйның хетериди болза 1964 чылдан 1970 чылга чедир үе иштинде 6 миллиард 500 миллион рубльдин амыр өргүлгезин ап болурун санагалар көргүзүп турар. Мыштын химиктиң арга-биле амыдал кымыр талазы-биле бугу адырларын капитал туудуна чарыгдалар хары-даа дыка артыкчыдыг кылдыр амыттырар.

Целлюлоза-сазын улетшүрүң бугурутуп турарын туудуңу темпирлерин хетеридериниң эргежок чугулазын дугайын эш Орлов чуталаан. Ол чугула туудуларга чамдык тууду организациаларынын болгаш партиянын улетшүр обкомдарынын талазын ам-даа чогур күчөөр чогунуң харазы-биле чамдык бугурутуп оожук туудуңу турар. Ол болза дамыкты мурнука Архангельск, Соланьбальск, Сежекс, Кандолжск, Комсомольск комбинаттарын болгаш еске-даа чамдык тургузары турарына хамарлар.

Мыш болгаш сазын улетшүрүң амыдалчыларын мыштын химиктиң арга-биле амыдал кымыры бурунга шимчедир дөң бугу чүдүдери кымыр, бистин улустун чаагай чорудурун бугурутуп амыдалчыларын узе ажыл-агыйның хетериди болза 1964 чылдан 1970 чылга чедир үе иштинде 6 миллиард 500 миллион рубльдин амыр өргүлгезин ап болурун санагалар көргүзүп турар. Мыштын химиктиң арга-биле амыдал кымыр талазы-биле бугу адырларын капитал туудуна чарыгдалар хары-даа дыка артыкчыдыг кылдыр амыттырар.

Целлюлоза-сазын улетшүрүң бугурутуп турарын туудуңу темпирлерин хетеридериниң эргежок чугулазын дугайын эш Орлов чуталаан. Ол чугула туудуларга чамдык тууду организациаларынын болгаш партиянын улетшүр обкомдарынын талазын ам-даа чогур күчөөр чогунуң харазы-биле чамдык бугурутуп оожук туудуңу турар. Ол болза дамыкты мурнука Архангельск, Соланьбальск, Сежекс, Кандолжск, Комсомольск комбинаттарын болгаш еске-даа чамдык тургузары турарына хамарлар.

Минералдык чедикширлерин сугаттыг черлерге аажок улут амыкты берип турар. Чижэ, Тираспольск бугурутуп өргөлдөниң Мичурин атыг колхозу бо чылдын сугаттыг, чедикширтен участкага гектар бугурутуп 525 центнер томаттарын, а сугат чок черлерге — чеди катап эвештин алган. Ол-ла эргеледир «Коммунистин херел» колхозунуң сурадыг эбеш колхозчулар 25—30 рубльдин немеле продукциямын ап турарын дуржула көргүзүп турар.

Минералдык чедикширлерин сугаттыг черлер амыктында эвеш хараалачтыг. Олар чугула 37 муң гектар, амы тараа тарымы черлерин чугула ийи хуу болуп турар. Республиканың суу курлавылары болза сугаттыг черлерин шауун чөккү чылдарда 240 муң гектар чедир арман берип турар. Ол шөлдөн элөөн хей санын немеле дөң

руун ажиждеринге төлөңгө салышкын киирер дээрин эш Орлов чуталаанын түндөлдө демдөгөн.

ССРЗ-нин Министрлер Чөвүдөлиниң Даргазынын оралкымын, ССРЗ-нин Куртудунуң даргазы И. Т. Новиков буюнуң савалыга капитал туудуңу аажок улут хемчөөлө калбарган дугайын чуталаан. Беш чылдарын дургузунда химиянын 300 хире улут бугурутуп турары тукан болгаш ажылаага киирер, капитал ажылаарынын хемчөөли 3,3 катап өскөн.

Бистин чуртувуста бугу капитал туудуңу өргөлдө, башкарының чамдык ай системаны тургузтуңга, оң түндөлдө ам чамдык ай төлөвилдерин дээр негеттерди, киж болгаш материал кулавларынын амыкты-биле ажылап турар. Төлөвилде организациаларын тус-тус амыдал бугурутуп турарын төлөвилдериңиң кол тускайыткан бугурутуп турар болгаш инженер коммунициаларынын калык кооперативчилик барымдаалар турар чамдык ай улетшүр бедилерин тургузарына шилчи турар. Ол чаа чугула капитал салышкынынын 8—12 хуу эвешедир арман берип турар, а бугу чуртуңу хемчөөлөң аларга ол дээрге чүс-чүс миллион рубльдин камталгазы-дыр.

Бо чылда туудузуларын амыктынын түндөлдөниң дугайын оратор дыначар. Эртен чылдын чогур үр-биле денээр 60 чылдын 11 айларынын дургузунда капитал салышкынынын амыктын узу-биле өскөн. Тууду-монтаж амыдалчыларын амыдал киирериниң 114 хуу күөсөдириниң. Химия улетшүрүң капитал салышкынынын ам күөсөдирин хемчөөлө эртен чылдын-биле денээр 27 хуу өөр.

Бо чылдын күчүдериңиң ажылаага киирери дыка экижөөн илеткери өөрүчүгү-дүр деп, эш Новиков чуталаан. Минералдык чедикширлерин, целлюлоза, күрүң кислота, кымыл болгаш синтетиктиң волокнолар, активтиг сажа, паропалаткы, автомобиль дугулары бугурутуп талазы-биле бугурутуп болгаш чехтерин 1962 чылдындан хейиш тууду, ажылаага киирер.

Мыдык болза-даа бо чылдын бугу адырларга чаа күчүдериңиң ажылаага киирериниң планы ам-даа багай күөсөдирин турар. Хожулашкынын кол чылдагыны чүдө дие, чамдык черлерде кулавларынын ам-даа бидилдиң ажылаарын турарында, ол кулавларынын шитпирлерин улактоктарга улавларынын үргүлдү эвеш болуп турарында, туудуларга техника амыр анаа турар чоруктар бар. Хергелештерин быдаларынын хоралы практикамы үргүлчүлөшүр. Чер-черин чамдык организациаларына пландан шыаар болгаш ийги черегини оналдыр берип, ажылаага киирер чугула бугурутуп турарын күштерин болгаш хергелештерин чарыктыр турарлар. Улетшүр обкомдары мыдык амыкты чүдүдериңиң бугурутуп эргежок чугула. Бадымталган техниктиң документация чокка туудуңу эгедей болбас. Ол болза шымын сагымы ужурут хойбу-дур. Техниктиң документация чокка чамдык-даа титул данынын бадывас.

Кол тууду материалдарын бугурутуп турарын туудуңу дугайын оратор херчелен турар азын фактыларын оратор көргүскөн. Цемент бугурутуп талазы-биле ССРЗ делегейде бирги черин ээлеп турар. Индустриалдык туудуңу үндөңгө болуп чып эптөөр демир бетону бо чылдын 44 миллион кубометрин бугурутуп үндүрер, азы АКН-та чылдын эптөөр демир бетон конструкцияларын бугурутуп элөөн амыкты турар дээрин ол.

1964 чылда улут химиянын чаа бугурутуп турарын мөөнөттиңин районларына тууду организациаларын болгаш индустриалдык баазаларын бирги эгедейге бижылар деп турар. 1970 чылга чедир 50—60 заводтарын турарын төлөвилон турар болгаш оларга инженер Козловтуң прокат станлары ажылаар. Техникамын бо чаа чугула экономика талазы-биле улут амыкты чугулу берип турар болгаш туудузулар оларын эки деп санаанар.

Совет туудузулар химия улетшүрүң хөгжүдериңиң амыккан программаны амдыралга дүргөн ботталдыр дөң бугу-ле күштерин савыр

болгаш коммунистин материал-техниктиң баазанын тургузар талазы-биле СЭКП-нин ХХИ съездинин төөгүдү шитпирлерин бугурутуп төлөңгө салышкын киирер деп, оратор чуталаан.

Индире ВЛКСМ ТК-нын бирги секретари С. П. Павлов. Партиянын Төп Комитединиң амы Пленумунуң айтып турар перспективалары бистин чуртувустуң амык салгалынын санын-сеткилин дайыктыр, хандыдып турар деп, ол чуталаан. Химия индустриямы — ол дээрге, коммунистин материал-техниктиң баазанын тургузарына күчүгүт быра, депшилеге, бурунгар шашкын шимчөөшкн-дир, а амыктар чаа, мурнакчы чүдөдөргө кезеде чоруп турар болгай.

Улут химия Ленинниң комсомолдун кур чер азы Сибириниң байлактарын шингээлин амыр мышкан мыдыг шалыпчы херектериниң одурунда туруп турарын оратор демдөгөн.

Химиянын аажок улут бугурутуп турарын туудуңу, амыдал бугурутуп турарын ажиждер талазы-биле партия организациаларына хун бүрүнүң дузалыктың, комсомолдуң агрономия өөрдөңгө, минералдык чедикширлерин бугурутуп турарына кадалап, шыгаар болгаш чеп ажылаар дугайында санын салышкын — комсомолдуң киржигезиниң эң илерди өстүп турар черери бо болур. Комсомолдуң шүткөбасы-биле 160 муң хире оолдар болгаш кыстау химия улетшүрүң чугула бугурутуп турарын туудуңу келгенер. Партия организациаларынын детимче-биле комсомолчулар амык чок анаа турар чоруктар-биле демиселди чорудуп, материалдар болгаш механизмер-биле хандырылган конторларды, техниканы эң чеп ажылаары чедип ай, туудуңу дурдериңиң немеле кулавларынын илерди турарлар. Бугу-эвеледир дыка хей шалыктын туудуларына амыктар хожулашкынын узукаарына, эки темпирини чедип алырында дузаланыр.

Бо хүндөре амык туудузулар партиянын Төп Комитединиң Пленумунга алдыр кылдыр боттарынын күш-ажылы тилелдериниң дугайын Төрөөн чуртуңу рапорттап турар дээрин эш Павлов оон ийи чуталаан. Сугаттан, Березниковскиден, Невинномысскиден, Иркутскиден, Черноводтан, Мурманскиден болгаш чуртуңу өске-даа райондык болгаш өөрүчүгү мөдөөлөр келтирсе. Чуртуңу ийги фосфорит баазы — Каратаун дүргөн шингээлди амыр холга амыр деп Н. С. Хрушевтуң кийгырынын комсомол элөөн-биле дөңгөн. Ам безин Каратаун кол чуртугачылары — бистин Төрөөн чуртувусту бугу булунарындан келген амык туудузулар болуп турар. Олар байлак, кайгачкы крайга кышкың берген болгаш оң дугайында шүтүктерин бижки, даартагы уаңда амыктарын ол хоорайы — алдан чылдарыңиң Комсомольскини калды болган турар дугайын күзүп турарлар. ВЛКСМ ТК-зы ол байлак черин шингээди амыр талазы-биле Ленинни комсомолдуң шөфтөшкниңиң талазы-биле хемчегерин амыдал кылган. Келер чылда каш-каш муң оолдар болгаш кыстар анаа база чед берген турар. Иччала-даа Каратау басынниң хөгжүдөңгө амыр чедир чөп төлөңгө-биле боттандырып турар деп, оратор чуталаан.

Комсомолдуң кайгачкы ажиждертериниң дугайын чуталаан, эш Павлов чамдык черлерде комсомол комитеттери бугурутуп иншатианы болгаш кымыккай туртуштү чорукту ам-даа көргөспей турарын оң-биле калды демдөгөн. Бугурутуп амыкты чорукту, хоозун чуталаар, шуугазынар-биле солу турар чоруктарга ам-даа хамарлар болур. Амыктарын коллектив бугурутуп дайныч аргалын бедилери, амыктарын күженишиңиңиң химия индустриямын дүргөн хөгжүдөңгө чаа кулавларынын илердери болга ажылаарыны уламыларын кол чүл кылдыр көрүп турар бис деп, оратор чуталаан. Иччала-даа күш-ажылы энтузам, инициатива, чарыштын дайныч бугурутуп болгачок-ла харымылга чок болгаш дүжүмөстиң чоруктарга таварып турар боор-дур, деп ол демдөгөн. Пленум амыктын үргүлчүлөдү турар.

ЧУРУКТА: Пасумунд хуралының үезинде. СЭТА-ның фотохромиказы.

МОНУ БУГУ АЖЫЛ-АГЫЙЛАРГА АЖЫГЛАҢАР

Мал кыштагладышышынында

САВАҢНЫ МАЛ ЧЕМГЕРИНГЕ АЖЫГЛААР

Тараз саванынын хоолдуу шынары сипениниче бодарга орачок куду болбайт ан. Индыг-даа болза мал чөминин балансыныга ол база бир чутула чери ээлеп турар. Илалыга өске чутулу мал чөминерин ховар апарган үедө ол черле чутула. Ону мал чөминеринге чөтүм канчаар болбазырап ажыглаза экил дөринич дугайын Танды районда «Революциянын чалбычык» колхоз бо чыды шыначылыг бодап турган, саванын мал чөминеринге белеткээрини ажылаарын механизастаан.

КОММУНИСТЕРНИҢ ШИТПИРИ

Мал кыштагладышынын канчаар эрттирер дугайын партия хуралына чутулааажы турга, колхоз баштаар черинин даргазы Георгий Семенович Гудков болган өске-даа коммунистер мындыг тодаргай саналды үндүрүп келгенер:

— Бо чыдын колхозта сипен өвөш белеткеттинген, сипос өвөш салдыган. Кандашшынын чай болганмын чуртта тараанын ниити чымдызы плантанынганында чөдир адымдай барганын журунда, тара-биле мал чөминер дугайында чутула-даа турба аларган. Мынчаш мал чөминерин балансыныг чөтүм саванын чөп ажыглап тургаш долдуура карачачыс аргалыдыр бис. Моон мурунда мал чөминерин талазы-биле бергөдөшкнине таварышайн турган болган саванын удуу-ла хөрекке албайн чөрдүсү. Инда-хаа сипен чөдөшөй-даа бара, кожаларымыстан салдып алтар турдуусу. Ам бо чыдын бистин кожаларымыста байдал база-ла бистерде шынаштыр. Индыг болганда ам чыгыс иделет — саванда. А саванын канчаар белеткээр мал чөминерин бистин бурнууларымыс билер чөраанар. Ону түрмөктөй хөргөш, дустуг инг сугта илбарыкташ, ийи-чангыс малын чөминерип ан чөраанар. Индыг болганда саванын мал чөминеринге канчаар белеткээрини ол аргалын ниитинин хөй санын малын чөминериптер кылдыр канчаар ажылаар, ону белеткээринге хөй хөй үнер ажылаарын чингөдире канчаар механизастарды деп айтырыны бодап шитпирлээр чутула-дыр.

Коммунистер ол саналды чүүдүт деп деткөш, ол айтырыларымы өөренип көөрүн болган шитпирлээр техника талазы-биле эртемниг бөдүк кижилерге дааскан. Оларнын составына инженер-механик эртемниг, колхоз даргазы Г. С. Гудков, колхоз механиги В. С. Муромцев, тракторист А. Кузьмин, сварщик В. Сухов олар киргенер.

ЧАА АГРЕГАТТЫН ТӨРҮТҮҮНЕНИ

Колхозтун малы хөй чүө болганда, хөй саван хөп, ону өске долуксазлар-биле холуп, инг сугта чымчадыр ажылаарын күөсөдирине бөдик будурукчулук ажылаар механизастар хөрек деп чүө черле билдингир. Чаа агрегат дерип тургуура дөп бөдүк рационализаторлар саван хөптеринге сипос номбайын ажылаар деп саналга бир үн-биле каттышканнар. Хөдигенин саванын өске холуу-саалар-биле холуу механизастар кылдыр пресс-подборщиктин шөгини ажылаар, а холууланган массаны тырыдарыга пресс-подборщиктин бодун ажылаар деп дугурушканнар. Чаа агрегаттын кол-кол механизастарын илчар бодап ты аланар.

Илчарга үрмөктөткенин холууланган массаны (саван, сипос, чөраба болган өске-даа) чингөдирип, чымчадыр хаарлачте канчаар дамчыдырып, ол массаге инг сугта болган бусту канчаар дамчыдырып деп айтырыларын шитпирлээр элээн бөдөлдөрүн үндүргөн. Уи массаны туснай хөраманче дамчыдыр күш кылдыр прессинг тырышынын күжүн ажылаар деп шитпирлээр. Индыг сорулга-биле прессинг тырыш камеразын учу өрү көдүрүткөч кылдыр 4 метр чөдүр узатканар. Узаттыган камераны кылын демир-

ден дөрт будурууг, сваркалаан тигерден хөй үнес кылдыр кылганнар. Ол камеранын ишти-биле холууланган масса тырыш иттирип бол чөрдө-ла, өлчө инг бусту болган инг сугта дамчыдыр кылдыр туснай хоолайларны таарыштырган. Инг бус дамчыдыр хоолайларны узаттыган камеранын дашты-биле үш талазындан унаштыр чөртүкчөк, оларын унун дургаар аразы 20 см кылдыр үтгөш, камеранын иштинче бус дамчып турар хоолай-жыгаштарын чыпшыр дунжаалаан. Илчарга узаттыган камеранын ишти-биле тырыш унген масса оон журундан төктүп үнер черинге бир метр чөткөлек чөрдө инг суг оон кырычте төктүр кылдыр, камеранын кырынын калбаа-биле инеш доора шүтүрүп, суг дамчып келер хоолай-жыгаштарын дунжаалаан. Камераның ужу көдүрүчөк болганда, ару агытын тырыш унген массаны оон кырычте төгүлгөн инг суг чөткө шыгылып шыдаптар.

Инг бус болган инг суг ажылау үндүрери-биле кормозапарини амыглаанар. Илеп кажазынын иштине тургуурун каан ол кормозапарини инг бус бир хоолай-биле, инг суг — өске хоолай-биле үстүндө чутулаатынган камераже дамчып туралар.

Колхоз даргазы баштаан бөдүк чаарткычларынын бир ай хөре үйүрчидин чөк ажылаанынын түнөлдө, чаа агрегат бо чыдын ноябрьнын 15-те чөдүшкнинег ажылап эгелен.

ЭКИ ТҮҢНӨДӨР

Чөм массанын шыгылып турар сугу үрүгүчү-ле дузан турарын, оон ангыда ол массаны хаарлачте тырыш турар үедө оон кырычте хөре-хөре болган-ла чөраба чыгып турарын база чутулаай тырыш каар хөре.

Массаны дустуг инг суг-биле, бус-биле шыгыкташ, хаарлачте уруу каанынын соода 6 — 12 шаг тургуура ол бөдү-ла чингөдир, чымчадыр чыдыр. Оон соода ам малга каап баар. Чөмин инегерге каап бөзү уун дустуг, бөдик өлчөчүлөр база-ла таарыччалыг кылдыр кылдыган. Чөмин хаарлачте сөөрткөн трактор ол онгачанын кымы-биле өсүм эртин чыдыра-ла, хаарлачте кышында чөртүп кижилер инда холуксаалыг саванын онгачанын иштин дургаар дугуруп чөртүп баар. Ол болза ук мал чөмин камыг болган бурн шитпирлээринге удуу ужуу-дузалыг. Саван холуксаалыг массаны бир инекче-ле 20 кг саван, 15 кг сипос, 100 грамм чөраба оналдыр хөмчөөл-биле каап берип турар. Моон сонгар мал чөминге бөдүк күөсөдирин-биле холууланган составыга мөчөвины база немөз деп туралар. Мынчаар белеткөп кылган чөмин инектер азжөк хандыгы чип туралар, сүттин турары база өк. Моон мурунунда, хөдү инек бүрүзү 5 литр сүтү берип турган болза, ам 7 литр чөдүр берип турган аларган.

Чаа тургууланган агрегат бир шаг иштинде-ле чөди тонна массаны үрүмчөтөт, холуп, шыгында үндүрүп турар.

Колхозтун чазаныр мастеркаазы чөм массаны чымчадыр хаарлачтарын көүдөлдө кылып эгелей берген. Колхозка хөреглөттинер 15 бөдү шакалык хаарлачтарын (бирөөзи-ле 6 кубометр ишкир) мастеркаа чөоку хөдире кылып доозуптар. Артельдин бүтү малын чөминеринге чөдир санын чөминерин чаа агрегат белеткөп шылаар болган индыг чөминер сөөрткөн автопөддидер фермалар, хөйжү бригадалар аразына ам уладыр хөдире берип турган аларган.

ЧӨРЛЕ ЭНИ-ДИР

Бо чаа чүүдү, чаа тургууланган агрегаттын тургуурун өөренип, са-

ванын мал чөминге канчаар болбазырап белеткээрин шитпирлээр алары-биле эртек пенедельникте, декабрь 9-та Тандынын будурууге эргөдөдүн колхоз, совхозтарынын удуручулары, мал ажылынын туснай эртемнигтери Балгазынга болган бир хөпүнч семинарынга каап кирешкннер. Колхозтун Марачевка болган төп сүт-бараан фермаларына барып, саванын мал чөминеринге канчаар белеткөп ан турарын, ол ажылы канчаар механизастаанын тынышканнар. Колхозчулар алчыларга бо талазы-биле бөттарынын кылып алган дериг-хөрекседерин, оларын канчаар ажылаарын көргүзүп, саванын чаан хөвөзөрн-биле мал чөминеринден оон болбазырады белеткөш мал чөминерге ажыктын күөсөдирин-биле тайлыбырлап бергенер. Чижэ, Марачевка ферманын саван бөдөдөдүрүш мал чөминерин төп фермадан мурай бөдүдү арга-биле ажылап эгелен. Инда 12 тонна хөре саван холуксаалыг масса кирер удуу хаарлач кылган, кормозапаринктен хоолай шөйүп эгелетип, ону хаарлачтын дүвүн долгаанды шаладан 15 см бөдик, хаарлачтын ханаларында 20 см ыраак кылдыр дескнндреген. Хоолайнын хаарлач иштине кезон чер-чөдөн бус үнер кылдыр үтгөдөп каан. Хаарлачты тырыштыган масса 6 — 12 шаг иштине буска чингөдир, чымчадыр. Хаарлачты бичи-лаа дымды чөк кылдыр кылып алды дөринин айтыр хөре. Индыг чөм-биле чөминер эгелен соода ол ферманын инектери хөдү 200 литр сүтү берип турар аларган. Оон мурунунда олар 158 литрин хөдө берип турган.

Саванын мал чөминеринге мынчаар болбазырадып ажылаары чөре эки-дир — деп, семинарынын киржикчилери үлөшөнөр. Саванын чөп ажылаары мал чөминерин 15 — 20 хууун кампап алыр арганы берип турар.

Бөттарынын ажыл-агыйларынга баргап, мындыг дерилерин кылып алдыр деп шитпирлээрин дурдулга станциянын директору И. С. Юрталов болган семинарынын өске-даа киржикчилери чутулаанар.

Саванын чөминчидип ажылаары мал чөминерин кураларынын талазы-биле чүгээр дөп колхозта чөртүп турар-дыр. Моон дора байдалга турар ажыл-агыйлар база бар болгай. Мынчаш мал чөминерин кураларын өвөш бооп турар бөдү колхозтар болган совхозтар саванын болбазырадып ажылаарынын механизастагыны бо чаа арганын шитпирлээр-биле ажылаары сүмөлүн турар бис — деп, СЭКП обкомунун секретары шп А. И. Попов бо семинарга чутулаан.

Саван холукмактын чөмин малга болбазырадып кылып бөдиринг талазы-биле механизациянын тургуурун улам сайырангайдыларынче утлангап практиктик саналдарын семинарынын киржикчилери түнөлдө чөдүлө хурала берип тургулаан. Чамдык фермаларга холукмакты саванын чымчадыр бустарынын Марачевка илчар бөдүүн арганын ажылап болуу, бо колхозтун төп сүт-бараан фермалында механизастагынын агрегат мышка тургуузуларын колхозтарга болган совхозтарга төпчүткөш, болбазырадып кылган саванын шап оон тус-тус фермаларже болган бригадаларже чөрдүл деп болуу. Шап мынчаара чыргылап өвөш болуу ийик.

Мал чөминер камыг чырыдагыныга, саванын хоолууг чөм бөдөдүрүнгө удуу ужуу-дузалыг бо чаа арганын бугу ажыл-агыйларга нөпөдөдир сорулга-биле бо семинарын ол колхозка организастаан.

С. ПАВУ,
М. МАР-ТОНГУ,
«Шынык» тусгай корреспондентилери.

ЧЗРУКТА: саванын мал чөминер кылдыр болбазырадып турар агрегат. 1. Силом комбайны. 2. Пресс-подборщик. 3. Пресс-подборщиктын узаттыган тырыш камеразы. 4. Тырыш камеранын иштине бус дамчыдыр хоолайлар. 5. Инг суг дамчыдыр хоолайлар. 6. Дустуг чыды суг резервуары. 7. Холууланган чөм массанын дөжүр хөргөжө.

Фото В. ЛУТКОВТУУ.

„Төөгүлүг ужуу-дузалыг Пленум“

СЭКП ТК-нын Пленумунун дугайында даштыкы парлалга

ГДР. «Нейс дейчанд» солун СЭКП ТК-нын Пленумунун ажытылганын дугайында дындагы «Химия үлетпуринге 42 миллиард рубль капитал салышкынар. И. С. Хрущевтун кайгамчык чутуаа» деп эге-биле парлап үндүргөн. Солунар И. С. Хрущевтун илеткенин допчулалы парлап, Совет Эвилелинч амыдыралында боттанган аажок удуу чөдүшкннерин дугайын болган химия үлетпуринг хөсгөдүшкнн перспективаларын дугайын чутулаан чөдүдөрүн онзаап айтып турар. «Берлинге пейтууг», «Трибун», «Националь-цейтунг» болган ГДР-ни өске-даа солунары Пленумунун ажылынын дугайында өтөтү болган И. С. Хрущевтун илеткенин допчулалы база парлап үндүргөн.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Прагагы солунары Пленумга И. С. Хрущевтун илеткенин допчулалы «Химия үлетпурин дүргөн хөгүдүр — жөдө ажыл-агый будурууганын көдүрөчк болган устурун чөрагай чөртүгүн өздөдөдүн эд чутула чүтү», «ССР-де химия үлетпур күөдүлөбөн темпир-биле хөгүжү» деп эгелер-биле парлап үндүргөн. Совет Эвилели химия талазы-биле делегейде бирги чери база өлөзөр төлөдө, материал талазы-биле баштайгы белеткөдир болуп турар дөринин «Руде праже» солун демгелген.

ФРАНЦИЯ. СЭКП ТК-нын Москвада ажытылган Пленумун бугу делегейге ужуу-дузалыг болушкун кылдыр Францияга көргөн.

Франциянын Социалистик партиянын органы «Поплер де Пари» солунунун бижэни болза: Чөп иле Барын талазын арзында демисел «самдыралдын эи бөдик денели болган аас-кежик бөдө чырыштын хөври болуп турар... Оон бугу политикамында тайбыч кожа-хөдөбө дөдүнөшкынын идеяы сипиккен...»

АЖААЛГА НАССАЛАРЫНЫН ЭРГЕЛЕЛИ.

1963 чылдын ашка-бараан лотерезынын сески үндүрүлгезини ойнашкынын тиражы 1963 чылдын декабрь 22-де күрөк хөрайга болуу.

1963 чылдын ашка-бараан лотерезынын сески үндүрүлгезинин билдин 30 көөкөк-биле садан алгаш, Чаа чылдын эки бетелерин — «Москва» деп автомашына азы «Планета» мотоциклы, планинни азы «Саратов-2», «Ока» азы «Мир» деп соодукчуларын, фабрикага кылган хөвисти, даарын азы хөп чуур машыны, радиорейсинисти азы элетропрограмфонун ойнап ал болуу сикер.

Лотерея билеттерин ажаалга кассаларында, магазинерде, харылаанын будуруугелеринде, кинотеатрларынын, аэропорттарында болган автовокзалдарын кассаларында садан ап болуу.

Лотерея билеттерин садан алынар.

Батлерини чугаалажышыкынары доозулган

БОНН. (СЭТА). Англи-барыныгерман чугаалажышыкынар Боннда доозулган. ГФР-де чөртүп турар Англинын даштыкы хөрепк министр Батлер ГФР-ниң президентин Любке, канцлер Эрхард, даштыкы хөрепк министр Шредер өздө-биле болган өске-даа кижилер-биле ужуурашкан.

Чугаалажышыкынарын чөртүп турар үезинде «бүтү чугула даштыкы политика айтырыларын» чугаалажыш көргөн дөринин парлап үндүргөн дындагыдай айтып турар.

Чөп иле Барын талазын арзында харылааларын айтырылганын талазы-биле, а ол илчар Англи иле ниити рыноктун арзында харылааларын айтырылганын талазы-биле санал-ондарын сол-чугулазы болган деп дындагыдай чутулаай турар.

Сүлчөчилер буураашкына таварыш турар

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО. (СЭТА). Бразилинда чазыкка удуу чаа сүлчө илеткенинче, Сүлчөчилерин баштынары генерал Игнасио Фрейтес Ролли, полковник Ардоньо Барбоза болган «Эстадо де Сан-Пауло» солунун директору Хулио де Месита болган.

«Ултыма ора» солунунч демгелдери-биле алырга, сүлчөчилер декабрь 12-де Рио-де-Жанейро болган Сан-Пауло хөрайларга чазыкка удуу илчарына демисел эгелээр боттарынын сорулгазы кылдыр салган тураларын. Илчарла-даа эрге-чагыр тураларын алган хөмгелдерин түнөлдөдир оларын планлары буураашкына таварышкан.

БОЛГАРИЯНЫН УЛУС ХУРАЛЫНЫН СЕССИЯЗЫ

СОФИЯ. (СЭТА). Декабрь 10-да Софияга Болгариянын Улус хуралынын сессиязы ажытылган. Сессия 1964 чылда улус ажыл-агый планын болган күрүнө бөдөдүн чутула-лажып көр болган башылар.

Караманлис политиктиг ажил-чорудулгдан ойталаан

АФИНЫ. (СЭТА). Чөмөк чаа «Национал радикал эвилет» (ЭРЭ) деп барын үездиг партиянын удуруччу Караманлис өске кижинин адынга бижөн билет-биле Афинида Парижге барып чыды-биле жууду үнөт. Оон Парижге чөрүканы деп үнени-биле дөмөй сагындыр турар. Бөдүнүн партиянын депутаттарына премьер-министрин бөдүкүн чыгы бижин чөрүн, а ам политика талазы-биле өзүт ол Караманлис политиктиг ажил-чорудулгдан болууд ойталап турарын дындадып, ЭРЭ-нин удуручузуун албан-дужаалыга премьер-министрин орачакчы чөраан Канделопусту томуйлап турар.

Караманлистин политиктиг ажил-дан үнени — 8 чылдарын дугуруунда оон чорудуп келгени кедер-гей реаксылыг политиктиг утлашышкынын буурап дүшкөвүн түнөлдө болуу. Ноябрь 3-те болган сонгудагы грек улус ЭРЭ-ге аштырышкынын таварыштырган болган улустун эрге-ажыктарыга, делегейде чаа бөдүшкүндөгү, хыдыгы дайынын айтылганды хөдөдөдирин улустун чүткүлүндө дугушп турар чаа политика чөртүгүн негез.

Чыгыс айд демократий Чөп партиянын (ЭДА) күүсөкүмүнч парлап үндүргөн делегейде белеткөп турары чүд дөргө, Караманлистин бугар-чүдө-биле деп чөрүканы ханы кристичин шуут илчарлышкын болуу. ЭРЭ-нин сөс чылды чөрдүл келген реаксылыг политиктиги оон ол кристиче чөдирип келген.

Редактор Д. Б. БАЙЫР-ООЛ.

Кинотеатрларга

ДЕКАБРЬ-13-ТЕ.

НАЙРАЛ: «Урууларга чаа программалар» 10 шакта. «Лажыр көрүчүктөрүн ораны» 12, 2 шакта. «Калчааранын суу» 4, 6, 8, 10 шактарда.

КАА-ХЕМ: «Сөзү өнүктөрдү» 11, 1 шакта. «Тараның өлгөни» 3, 5, 7, 9, шактарда.

ЕНИСЕН: «Ады чөк яды-даа болза кайгамчык кижилер» 2, 30 шакта. «Олча-ажык сүрген чөлаачылар» 4, 30, 8 шактарда. «Грешница» 6, 30 шакта.

ВОСТОК: «Чыгыс парус агарып чөр» 3, 15 шакта. «Охлахома» (1-2 сериялы) 5, 15, 8 шактарда.

ДИШ БЫЖЫРААРЫ

Бичи уруулары удуу чыткан, джиги кыжырады бөдиринг чыдагынын бистен ада-илер бо-ла айтыра бергелээр. Индыг таварыгаларда бичи урууларын чөтүм чүзү-даа аарынас болза-да, оларын индыг байдала ада-енин дүвөдир бергелээрин барымдаалааш, бис анад ниити харыс бөөр ужурулуг бис.

Дип кыжыраары — ол дөргө дайындагы шыгыларын кесек кыда дымды бөөр шынары болуу. Ол шыгыларын үш адыр нервонин шимчедик дамчылар башкырып турар.

Уйгу дөргө төп нерв системанын доктаай бөдиринде тыптыр дөдөр билдингир болгай. Ол болза баштай баш мээзиниң даштык карттында эгелээр, чөртү оон аддык кадымче шыгыларга ам кыдыр хандыр болган тавар удуу бөөр.

Уйгу ханы өвөс болган кижичөртө багай удуу чыдар болза, ол дөргө, баш мээзинин демги карттын хөдөшкенин доктаай берген болза-да, оон адаанда кады ам-даа одуг дөринин хөре-чидин турары ол-дур. Ол казытын чамдык нервлер мээзин чыгыргазында үнүп, оон улам чамдык нервлер хөдөдир эгелээр. Чөргүм-на оон ужуу удуу чыдар кижилер, оон иштине бичи уруулар улаарар, дембээрар, уйгуу-биле алгыра бергелээр ийкеп дайыны, джиги кыжырады бергелээр ол.

Бичи урууларын ол мээ кады баш мээзинин картыга болган чөк-ла чыгыртай баргылаар. Бир өвөс мынды урууларын эки өскерин көрө болза, удуу чыда холдарын харбаңдыр андарып-дүйдөдир шимчээр, тыртайынып ийкеп, азы аскын, арини сордунуп чыткан удуу. Кичээлээр, чөминер болган дыштанар хун чуруму таарыччалыг шы кылдыр тургуушкан уруулар каян-лаа мынды байдалга таварышпас.

Ол бугу-биле чөргөшөр кыжалары уруулар индыг байдалга база таварышкылар дээр дугайында дап бодашкынар бар. Эмчилерин шимчээнин соолун де кыжырады уругну тускай хуу-саада эмнел болуу.

Ханы өвөс болган дүвөсүрчиг уйгуун чыдагааны өске таварыгалардан база болгулаар. Чижэ, ижин-шөйүндү аарыларында, дүмүч суу төгүлгезинде, удуу муруну чырында амыл-хоралдан ийкеп коргуп-сүздөдиринде, орун-дөжөктин эчөк болганында дөп оон-даа өскө. Кандыг-даа таварыгалда өскө эки өвөс уйгуун тыптып келгенин чыдагаанын уруулар эмчииниң дузазы-биле илереткеш, ам оун эмнел экиртир.

Ол мышка бичи уругунун хун чурумун эң-не чөп сагыр, мылгын оон удуу чурумуңе удуу кичээнгийн салыр хөре. Уругуну удуу өрөөни эки агаарладыр, оун форточка шуут ажык турда удуу кылдыр чачкычтар. Ол бүтүгү сагыр болза, удуу чыдыра урууларын джиги кыжыраар чөрүк каян-лаа бол-бас.

РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БАЖЫНЫ.

башы № 3 телефоннары: Редакторун 24 — 63, редакторун орачакчыларынын 35 — 24, 25 — 38, идеология тилкенин 37 — 13, кызылгалдык секретарынын 23 — 35, кылдынын 37 — 13, 23 — 54, үлетпур будуруугезинин болган партияж амыдырал кылдынын 22 — 64, чаага, амычтын болган көдө корреспондентилер база совет тургууз болган аштык информация кылдынын 20 — 60, бухгалтериянын 31 — 75, корреспонденттерин 21 — 47, солун келбейн барганда 32 — 75 телефонче болгаар.